

Małgorzata Mikołajczak
Komisja Polonistyk Zagranicznych przy KNoL PAN

**RAPORT NA TEMAT SYTUACJI POLONISTYKI W NIEMCZECH
(wersja robocza, sporządzona w oparciu o ankiety wypełnione przez przedstawicieli sześciu ośrodków akademickich, w których prowadzone są badania polonistyczne: Bochum, Dresden, Greifswald, Moguncja, Poczdam, Tybinga)**

Niemieckie studia polonistyczne są osadzone w ramach sławistyki – w Instytutach Sławistycznych wchodzących w skład Fakultetów Filologicznych (Bochum, Dresden) lub Filozoficznych (Greifswald, Moguncja, Poczdam, Tybinga).

Studia te mają charakter samodzielnych kierunków polonistycznych I i II stopnia – BA i MA (Poczdam, Moguncja) lub istnieją w formie specjalności na filologii słowiańskiej (Bochum, Greifswald), albo też prowadzone są w ramach specjalizacji: słowiańskie literaturo- i kulturoznawstwo, polsko-niemieckie studia trans kulturowe (Tybinga).

Ponadto w Moguncji i w Poczdamie istnieje możliwość studiowania języka polskiego jako kierunku nauczycielskiego.

Badania prowadzone na niemieckich polonistykach mają charakter filologiczny (literaturoznawczy i językoznawczy), kulturoznawczy oraz „polonoznawczy” i obejmują zróżnicowany obszar badawczy, koncentrując się głównie na literaturze współczesnej. Podejmowane zagadnienia dotyczą:

- literatury oświeceniowej i romantycznej, młodej prozy i problematyki filmowej, literatury dwudziestolecia i studiów genderowych, historii i kultura polskich Żydów (Bochum)
- historii literatury i kultury, współczesnej literatury i kultury, studiów porównawczych (Dresden)
- „Wschodniożydowskiego renesansu kultury w Kijowie – kijowskiej „Kultur –Lige” w zwierciadle metropolii Warszawy, Łodzi, Wilna i Witebska”, badań słowiańsko-żydowskiej literatury i kultury (Greiswald)
- studiów postkolonialnych, romantyzmu, literatury łagrowej (Gułag), związków polsko-niemieckich (Moguncja)
- historii kultury polskiej w perspektywie porównawczej, sztuki, filmu, teatru, mediów (Poczdam)
- polskiej literatury postemigracyjnej, polskiej teorii literatury, polskiego filmu (Tybinga)

Kadra niemieckich polonistyk jest niewielka, zazwyczaj składa się z 1-2 profesorów (1 literaturoznawca, 1 językoznawca), 2-3 asystentów/adiunktów oraz 1-2 lektorów języka polskiego

Studenci (dane na rok akademicki 2012/2013)

Poczdam: 250 studentów na kierunkach polonistycznych, 10 doktorantów

Moguncja: 200 studentów, 7 doktorantów

Greifswald: 200 studentów slawistyki, 11 doktorantów

Tybinga BA: 182 studentów slawistyki, z tego 10% polonistów, MA: 22 studentów slawistyki (5 w profilu polsko-niemieckie studia kulturowe), 5 doktorantów

Bochum: 80-90 studentów polonistów, 2-3 doktorantów

Dresden: 70 studentów slawistyki, 5 doktorantów

Na niemieckich polonistykach studiują także studenci z Polski, np. na Uniwersytecie w Greifswaldzie studiuje ok. 70 Polaków (co stanowi 10% studentów zagranicznych studiujących na Wydziale Filozoficznym)

Współpraca z polskimi ośrodkami dotyczy zarówno współpracy naukowej (wspólne seminaria i konferencje, projekty badawcze i projekty wydawnicze) oraz wymiany w ramach Erasmusa.

Niemieckie polonistykę współpracują głównie z największymi uniwersytetami w Polsce:

Dresden – UAM, UW_r, UJ, UZ

Bochum – UJ, UW_r, UŚ, UW, UO

Greifswald – UAM, US, UJ

Poczdam – UAM, UO, UZ

Tybinga – UW, UAM, UŁ,

Mimo szerokiej współpracy slawiści niemieccy skarżą się na brak kontaktów i słaby dostęp do informacji z Polski, np. na temat organizowanych u nas konferencji. Slawiści z Tybingi piszą, że nie otrzymują zaproszeń na organizowane cyklicznie Konferencje Polonistyk Zagranicznych (z drugiej strony jednak, trzeba zauważyć, że żaden z wyżej wymienionych ośrodków nie odpowiedział na wysłane przeze mnie zaproszenie na listopadowy Kongres Dydaktyki Polonistycznej).

Niemieckie slawistyki borykają się z problemami podobnymi do tych, które osiągają polskich polonistyk. Podstawowe „bolączki” to:

- niewielka ilość studentów, niewystarczający fundusz biblioteczny;
- niedofinansowanie, dotyczące zwłaszcza kierunków humanistycznych, które w Niemczech wiążą się ze specyficznymi regulacjami dotyczącymi ilości absolwentów, studentów przerywających studia i/lub niekończących studiów; a także z programami oszczędności, wprowadzanymi na prawie wszystkich uniwersytetach;
- spadek liczby osób zainteresowanych przygotowaniem pracy doktorskiej wynikający m.in. z bardzo ograniczonych na slawistykach zachodnich możliwości zatrudnienia młodych badaczy;
- związana z powyższą sytuacją konieczność przygotowywania wniosków o uzyskanie funduszy zewnętrznych (jedynie tak możliwe jest zapewnienie stałych, choć skromnych, środków utrzymania niezatrudnionym na uczelni doktorantom czy habilitantom);
- trwająca reforma programów nauczania;
- niewielka kadra;
- zbyt mała ilość studentów polskich wyjeżdżających za granicę.

Uwagi końcowe

Zdaniem polonistów niemieckich wskazane byłoby powołanie instancji koordynującej, która przejęłaby zadanie koordynowania polonistycznych aktywności w niemieckich ośrodkach uniwersyteckich.

Równie potrzebne byłoby koordynowania polsko-niemieckiej współpracy, a także objęcie taką współpracą większej ilości ośrodków akademickich w Polsce.

Warto byłoby także rozszerzyć wymianę dydaktyczną i zwiększyć liczbę polskich studentów wyjeżdżających do Niemiec.